

Rapport visitatie 22-2-2018

Schiermonnikoog

(versie 4-3-2018)

www.natuurzonderdempels.nl

C.J. van Helteren, secretaris
Reigershof 1 4921 VP Made
cjhelteren01@hetnet.nl

Advies van het Kenniscentrum Groen & Handicap betreffende de bereikbaarheid, de toegankelijkheid en het gebruik van voorzieningen van natuurgebied Schiermonnikoog voor mensen met een lichamelijke beperking.

Met het project 'Natuur, toegankelijk voor iedereen' wil Natuurmonumenten de natuur toegankelijker maken voor mensen met een beperking. De komende twee jaar worden 40 natuurgebieden gevisiteerd en worden er plannen gemaakt om de natuur gastvrij te maken voor iedereen.

Visitatie natuurgebied Schiermonnikoog

Op 23 februari 2018 heeft een visitatiecommissie van het kenniscentrum Groen & Handicap een bezoek gebracht aan Schiermonnikoog om te adviseren over de mogelijkheden om een toegankelijk en bruikbaar wandelpad te ontwikkelen dat aansluitend op de Berkenplas en om een advies uit te brengen om de toegankelijkheid van de horecavoorziening Drink & Eethuis de Berkenplaste verbeteren. Ook is de informatievoorziening naar de bezoekers onder de loupe genomen.

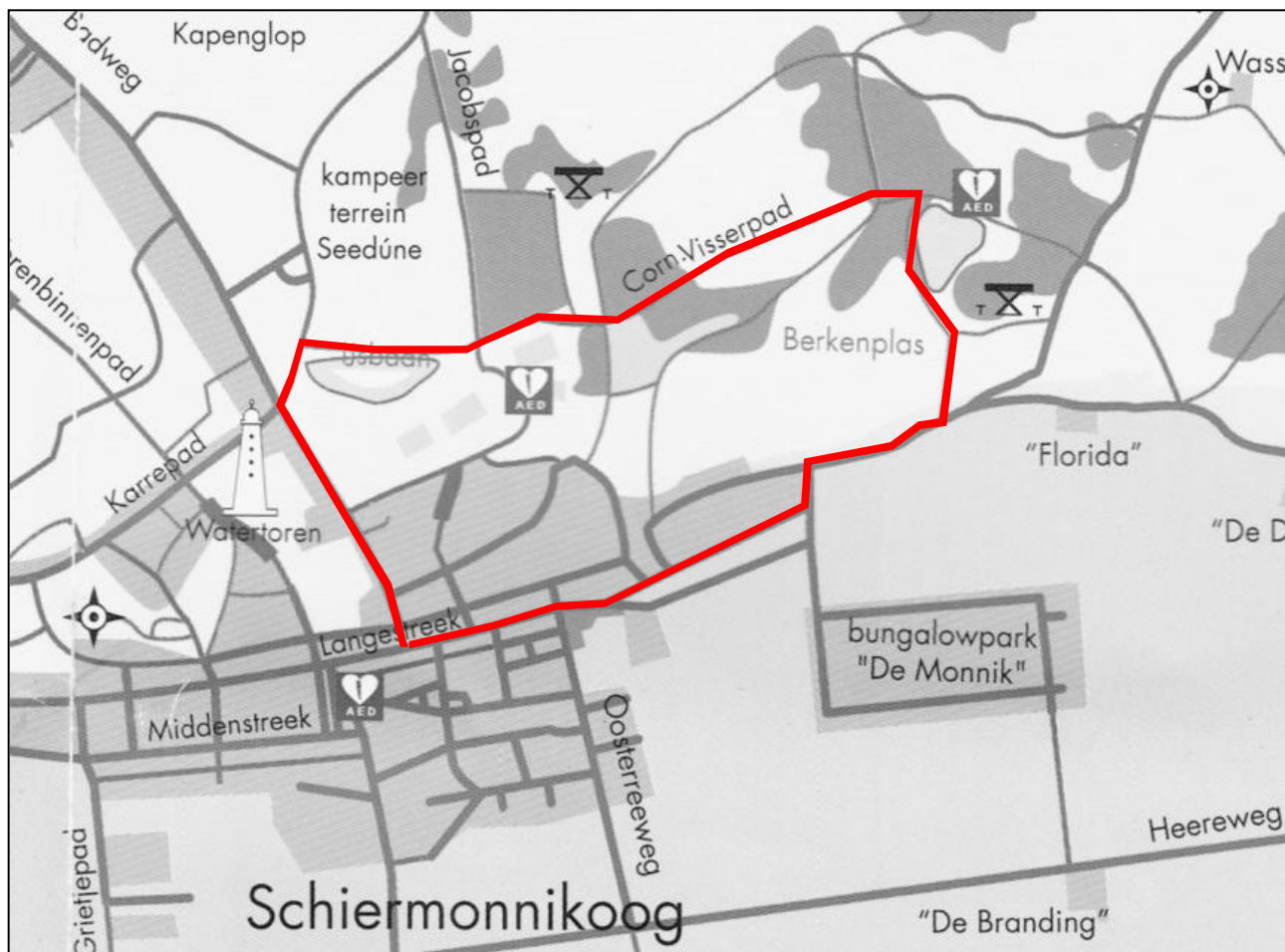
De **visitatiecommissie** bestond uit:

Cees van Helteren	Kenniscentrum Groen & Handicap
Job Haug	Kenniscentrum Groen & Handicap
Cynthia Borrás	Natuurmonumenten (Boswachter communicatie en beleven)
Jan Willem Zwart	Natuurmonumenten (Coördinator beheer)
Willem Klok	Natuurmonumenten (Projectleider)
Mark Mandemakers	Natuurmonumenten (Projectleider)
Ilse van der Put	Speeltuinbende (Coördinator)
Roland Sikkema	Drink & Eethuis de Berkenplas (Pachter)

Afgemeld

Leo en Tjieske Helder	Ervaringsdeskundigen
-----------------------	----------------------

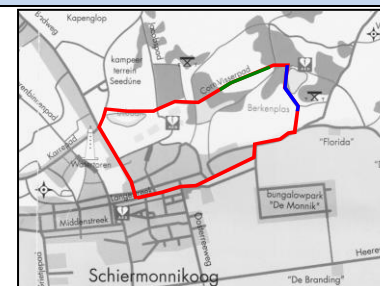
Overzicht terrein

De rode lijn geeft de mogelijke toegankelijke wandelroute aan.

4. Bevindingen en advies

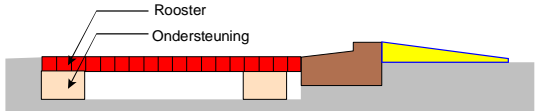
( ) = geeft locatie op de plattegrond aan.		Essentieel voor toegankelijkheid		Red
		Urgent maar van iets lagere orde		Yellow
		Minder urgent		Blue
		Voldoet al		Green
		Geen opmerking/geen prioriteit		White
No	Onderwerp	no	Advies	Prioriteit
Openbaar vervoer				
1.	Zowel op het vaste land als op Schiermonnikoog ontbreken bij de veerterminal van Wagenborg toegankelijke bushaltes. Dat wil zeggen haltes met een instaphoogte van 18 cm, een breedte van minimaal 1,8 m voor rollator- en rolstoelgebruikers en een geleidelijk richting veerterminal.	1.1.	<ul style="list-style-type: none"> • Neem contact op met de gemeente Schiermonnikoog en met 'de provincie Friesland' en dien een verzoek in om alle bushaltes aan te passen, zodat rolstoelgebruikers en mensen met een visuele beperking gebruik kunnen maken van de bus. • Voor richtlijn zie 'Voetpaden voor iedereen' pag 29 	Red
Rolstoeltoegankelijke wandelroute				
2.	Er ontbreekt een toegankelijke rondwandeling, maar er bestaat een mogelijkheid om een toegankelijke wandelroute te maken vanuit het dorp naar de Berkplas die deels door de oude duinen loopt, de natuurlijke speelvoorzieningen aandoet en langs Drink & Eethuis de Berkenplasen de Berkplas loopt. Deze route is 2,8 km lang, een goede lengte voor rolstoelgebruikers en energieke mensen met een rollator. Langs de Berkplas ontbreekt een berijdbaar pad (blauwe lijn).	2.1.	<ul style="list-style-type: none"> • Breng langs de Berkenplas een vlak, berijdbaar pad aan om een rondwandeling mogelijk te maken (zie blauwe lijn). 	Red
	Het pad loopt deels door de oude duinen (groene lijn). Hier bevinden zich steile hellingen.	2.2.	<ul style="list-style-type: none"> • Geef bij de informatie op de website en op plattegronden aan dat hier hellingen zijn. 	Red
	Herkennen van de route.	2.3.	<ul style="list-style-type: none"> • Geef het pad aan op kaarten en plattegronden. 	Red
		2.4.	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzie het pad van een bewegwijzering. 	Red
	Het pad heeft een goed voelbare natuurlijke gidslijn en is daardoor bruikbaar voor mensen die met een taststok lopen.	2.5.	<ul style="list-style-type: none"> • In de informatie zou hier iets over deze voelbaarheid (natuurlijke gidslijnen) vermeld kunnen worden (al geldt dit voor heel veel paden op het eiland). 	Blue

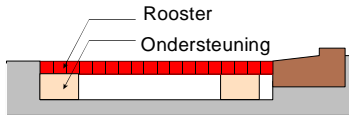

( ) = geeft locatie op de plattegrond aan.		Essentieel voor toegankelijkheid	Red	
		Urgent maar van iets lagere orde	Yellow	
		Minder urgent	Blue	
		Voldoet al	Green	
		Geen opmerking/geen prioriteit	White	
No	Onderwerp	no	Advies	Prioriteit
Toegankelijkheid Drink & Eethuis de Berkenplas				
3.	<p>Toegangspad Het pad vanaf het fietspad naar Drink & Eethuis de Berkenplas is versleten en niet meer vlak. Er zijn kuilen en het pad heeft een dwarshelling die steiler is dan 2 % (2 cm op een meter). Het pad voldoet niet aan de eisen voor toegankelijkheid.</p>		<p>3.1.</p> <ul style="list-style-type: none"> Breng een nieuwe laag halfverharding aan en zorg dat deze vlak en berijdbaar en voldoende breed is. Zorg dat de dwarshelling (afwatering) niet steiler is dan 2 %. 	Red
4.	<p>Helling naar het terras Voor het terras is een helling met een hoogte van 30 cm en een lengte van 2,7 m. Deze helling voldoet.</p>		<p>4.1.</p> <ul style="list-style-type: none"> Geen opmerking. 	Green

() = geeft locatie op de plattegrond aan.		Essentieel voor toegankelijkheid		Red	
		Urgent maar van iets lagere orde		Yellow	
		Minder urgent		Blue	
		Voldoet al		Green	
		Geen opmerking/geen prioriteit		White	
No	Onderwerp	no	Advies	Prioriteit	
5.	Parkeerplaats Er ontbreekt een gemarkeerde gehandicaptenparkeerplaats. Gezien het minimale aantal auto's op het eiland denken wij niet dat er te weinig parkeerruimte zal zijn.		5.1. <ul style="list-style-type: none"> Geen opmerking. 	Green	
6.	Fietsenstalling (voorzijde) Bij de afslag vanaf de doorgaande fietsroute naar Drink & Eethuis de Berkenplas is een stalling voor fietsen aangebracht, bestaande uit horizontale balken. Voor elektrische fietsen ontbreekt een oplaadvoorziening. Omdat de afstand naar het dorp minimaal is denken wij dat dit geen probleem is.		6.1. <ul style="list-style-type: none"> Geen opmerking. 	Green	
7.	Fietsstalling (achterzijde) Sommige groepen fietsers komen via de weg aan de achterzijde van Drink & Eethuis de Berkenplas (waar auto's mogen komen). Zij zijn geneigd om de fietsen tegen de horizontale houten balken te plaatsen waardoor de doorgang naar het terras versperd wordt.		7.1. <ul style="list-style-type: none"> Verplaatst Deze balken naar de overzijde van de parkeerplaats, zodat fietsers worden verleid om daar hun fietsen te plaatsen. 		Red

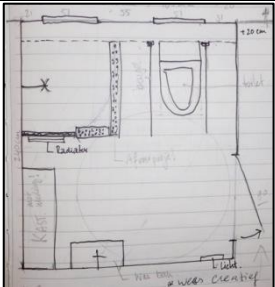

( ) = geeft locatie op de plattegrond aan.		Essentieel voor toegankelijkheid	Red	
		Urgent maar van iets lagere orde	Yellow	
		Minder urgent	Blue	
		Voldoet al	Green	
		Geen opmerking/geen prioriteit	White	
No	Onderwerp	no	Advies	Prioriteit
8.	<p>Voetpad (achterzijde)</p> <p>Er is een plan om aan de achterzijde een nieuw voetpad aan te leggen (blauwe lijn) om te voorkomen dat mensen het terras als doorgang gebruiken. De blauwe route stijgt ongeveer 1 m en zal voor rolstoelgebruikers en mensen die moeite hebben met lopen niet voldoende toegankelijk zijn. Wij adviseren om de doorgang over het terras (gele lijn) altijd beschikbaar te houden.</p>		<p>8.1.</p> <ul style="list-style-type: none"> Bring het nieuwe pad aan al vanaf het asfalt, zodat visueel duidelijk is dat er sprake is van één doorgaand pad dat om het terras loopt. Maar zorg er tegelijk voor dat het bestaande voetpad naar het terras in tact blijft en schoon is, zodat mensen die moeite hebben met hoogte verschillen deze alternatieve route kunnen gebruiken. 	Blue
9.	<p>'Hoofd' toegangsdeur (terras)</p> <p>De toegangsdeur heeft aan de voorzijde een drempel van ca 8 cm en aan de binnenzijde een drempel van ca 6 cm. Drempels zijn hinderlijke obstakels. Volgens het Bouwbesluit mogen drempels niet hoger dan 20 mm zijn. Wij adviseren om drempels helemaal te vermijden.</p>		<p>9.1.</p> <ul style="list-style-type: none"> Verwijder de drempel (voorkeur!) of <ul style="list-style-type: none"> Haal de bestrating, bring bijv. een rooster aan en bring aan de binnenzijde een oploophorrel aan. 	Red

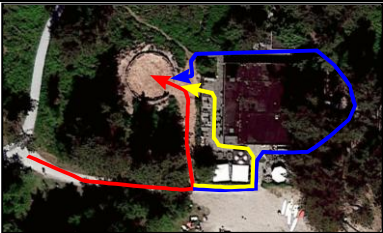

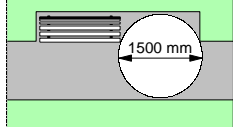

( ) = geeft locatie op de plattegrond aan.		Essentieel voor toegankelijkheid	Red	
		Urgent maar van iets lagere orde	Yellow	
		Minder urgent	Blue	
		Voldoet al	Green	
		Geen opmerking/geen prioriteit	White	
No	Onderwerp	no	Advies	Prioriteit
10.	<p>Toegangsdeur (achter)</p> <p>De toegangsdeur heeft aan de voorzijde een drempel van ca 8 cm en aan de binnenzijde een minimale drempel.</p> <p>Drempels zijn hinderlijke obstakels. Volgens het Bouwbesluit mogen drempels niet hoger dan 20 mm zijn. Wij adviseren om drempels helemaal te vermijden.</p>		<p>10.1</p> <ul style="list-style-type: none"> Haal de bestrating op en breng bijv. een rooster aan. 	Yellow
11.	<p>Terras</p> <p>Het terras is vlak, berijdbaar en in principe geschikt voor mensen met loophulpmiddelen.</p>		<p>11.1</p> <ul style="list-style-type: none"> Stel de tafels op alle terrassen altijd zo op dat er een logische vrije looproute ontstaat. Dit is niet alleen van belang voor mensen met loophulpmiddelen maar ook voor mensen met weinig overzicht en mensen met een visuele beperking. 	Red

( ) = geeft locatie op de plattegrond aan.		Essentieel voor toegankelijkheid	Red	
		Urgent maar van iets lagere orde	Yellow	
		Minder urgent	Blue	
		Voldoet al	Green	
		Geen opmerking/geen prioriteit	White	
No	Onderwerp	no	Advies	Prioriteit
12.	Meubilair Voor rolstoelgebruikers is het wenselijk dat zij met de voetsteunen en de knieën onder het tafelblad kunnen rijden. Daarvoor dient er onder de tafel een vrije ruimte te zijn van ca 75 cm. De hoogte onder de huidige tafels is ca 65 cm. Dit is te weinig.	12.1	 <ul style="list-style-type: none"> Zorg dat er meerdere tafels zijn waarbij er onder het blad 75 cm vrije ruimte is. 	Red
13.	Snackkiosk Vanaf het terras is een raam waar men zomers versnaperingen kan bestellen en afhalen. Wij gaan ervan uit dat hier altijd manoeuvreerruimte is voor rolstoelgebruikers.	13.1	<ul style="list-style-type: none"> Geen opmerkingen. 	Green

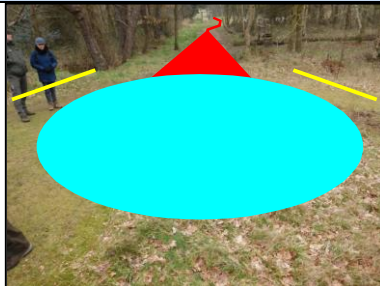

() = geeft locatie op de plattegrond aan.		Essentieel voor toegankelijkheid	Red	
		Urgent maar van iets lagere orde	Yellow	
		Minder urgent	Blue	
		Voldoet al	Green	
		Geen opmerking/geen prioriteit	White	
No	Onderwerp	no	Advies	Prioriteit
14.	<p>Zalen</p> <p>In Drink & Eethuis de Berkenplas zelf is voldoende ruimte voor mensen met loophulpmiddelen.</p> <p>Er zijn enkele tafels die onderrijdbaar zijn.</p> 	14.1	<ul style="list-style-type: none"> Wij adviseren om ervoor te zorgen dat minimaal 50 % van de tafels onderrijdbaar is. 	Blue
15.	<p>Toilet</p> <p>Er wordt een rolstoeltoegankelijk toilet aangebracht. De plattegrond voldoet.</p> 	15.1	<ul style="list-style-type: none"> Toets het plan op de volgende onderdelen; <ul style="list-style-type: none"> Ruimte voor rolstoel (0,9x1,2m) naast de closetpot. Hiertussen opklapbare beugel. Ruimte voor rolstoel (0,9x1,2m) recht voor de closetpot. Vrije draaicirkel 1,5 m. Beugel aan binnenzijde van de deur. Muntontgrendeling aan buitenzijde deur (liefst van metaal). Zie ook brochure 'Sanitair'. 	Red
16.	<p>Amfitheater</p> <p>Via een houtsnipperpad is het amfitheater bereikbaar. Een pad van houtsnippers is ongeschikt voor mensen met loophulpmiddelen als een rollator of een rolstoel.</p> 	16.1	<ul style="list-style-type: none"> Breng een vlak en berijdbaar pad naar het amfitheater. 	Red

( ) = geeft locatie op de plattegrond aan.		Essentieel voor toegankelijkheid		Red		
		Urgent maar van iets lagere orde		Yellow		
		Minder urgent		Blue		
		Voldoet al		Green		
		Geen opmerking/geen prioriteit		White		
No	Onderwerp	no	Advies	Prioriteit		
	Tijdens de schouw zijn een aantal mogelijkheden bekeken hoe de situatie verbeterd kan worden. De rode route geeft de ontoegankelijke route over het houtsnipperpad aan. De blauwe route geeft een mogelijk alternatief aan waarbij een beperkt deel herbestraat hoeft te worden. De blauwe route is lang en onlogisch. De gele route is logisch en ook hier is slecht een minimale herbestratering nodig. Bezwaar van de pachter is dat het terras zomers overvol is en dat er weinig ruimte is voor rolstoelgebruikers.		16.2	<ul style="list-style-type: none"> Wij adviseren om uit te gaan van de gele route dat deel van het pad her te bestraten en de houtsnippers te vervangen door een verharding. Daarvoor is het nodig dat het terras opstelling van tafels heeft waarbij de vrije doorgang gegarandeerd wordt. Een vrije doorgang is sowieso altijd voor alle gasten van belang. 	Red	
	Het amfitheater wordt voor veel verschillende activiteiten gebruikt zoals theatervoorstellingen, voor pannenkoeken bakken met kinderen en barbecue. Mensen met loophulpmiddelen moeten aan deze activiteiten mee kunnen doen en mee kunnen beleven.		16.3	<ul style="list-style-type: none"> Het amfitheater zelf dient van voldoende berijdbare ondergrond te worden voorzien zodat ook mensen met loophulpmiddelen aan al deze activiteiten kunnen deelnemen. 	Red	
17.	De banken langs de Brekenplas zijn niet bereikbaar voor mensen met loophulpmiddelen.		17.1	<ul style="list-style-type: none"> Zorg dat banken aansluiten op het nieuwe toegankelijke wandelpad en zorg dat er een rolstoel of scootmobiel naast de bank kan staan. 	 	Red

( ) = geeft locatie op de plattegrond aan.		Essentieel voor toegankelijkheid		Red	
		Urgent maar van iets lagere orde		Yellow	
		Minder urgent		Blue	
		Voldoet al		Green	
		Geen opmerking/geen prioriteit		White	
No	Onderwerp	no	Advies	Prioriteit	
18.	Achter Drink & Eethuis de Berkenplas loopt een doorgaande wandelroute. Deze doorgang wordt ook door bezoekers gebruikt. De route is rommelig en het ziet eruit alsof dit een achtertuin van een particulier is. Ook kent de doorgang meerdere hindernissen zoals een ondergrondse container en een boomwortel die de bestrating omhoog drukt (rode pijlen).		18.1	<ul style="list-style-type: none"> • Verwijder alle rommel en het blad in de route. • Herbestraat de betontegels en zorg voor een vlakke route. 	Yellow
19.	Boogschieten Achter Drink & Eethuis de Berkenplas is een ruimte voor boogschieten. Dit is een sport die ook door rolstoelgebruikers beoefend kan worden. Het terrein is bereikbaar voor rolstoelgebruikers. De afrastering is in verval.		19.1	<ul style="list-style-type: none"> • Vernieuw of verbeter de afrastering. 	Blue
Kanoplaats					
20.	Bij de ingang van het terras liggen kano's voor de verhuur. Er zijn rolstoelgebruikers die kanoën. En het is prettig wanneer de rolstoel zo dicht mogelijk bij de kano's kan komen.		20.1	<ul style="list-style-type: none"> • Wanneer het schelpenpad voor Drink & Eethuis de Berkenplas gerenoveerd wordt, laat het dan iets voorbij het terras lopen zodat het aansluit op de verhuurplaats van de kano's. 	Blue

( ) = geeft locatie op de plattegrond aan.		Essentieel voor toegankelijkheid	Red			
		Urgent maar van iets lagere orde	Yellow			
		Minder urgent	Blue			
		Voldoet al	Green			
		Geen opmerking/geen prioriteit	White			
No	Onderwerp	no	Advies	Prioriteit		
Bereikbaarheid natuurlijke speelplekken (Berkenplas)						
21.	De speelplekken worden ingericht voor kinderen, maar het zou ook fantastisch zijn wanneer een volwassene in een rolstoel ook van deze voorziening gebruik kan maken of er naast kan rijden om het mee te beleven.		21.1	<ul style="list-style-type: none"> Zorg dat de natuurlijke speelvoorzieningen bereikbaar zijn voor een volwassene in een rolstoel. 	Blue	
Bereikbaarheid natuurlijke speelplekken (duinen)						
22.	De natuurlijke speelplek in het bos heeft mogelijkheden voor mensen met beperkingen om samen te spelen en/of mee te beleven. De bereikbaarheid van de speelplekken is niet goed. De ondergrond is deels berijdbaar en deels te zacht voor rolstoelen. Ook is een deel van het pad voorzien van houtsnippers dat ongeschikt is voor rolstoelen.		22.1	<ul style="list-style-type: none"> Wij adviseren om één goed berijdbaar pad (rood) aan te brengen met een berijdbaar vlak plateau (licht blauwe). Dit plateau is een prachtig uitkijkpunt over een aantal speelvoorzieningen. 		Red

( ) = geeft locatie op de plattegrond aan.		Essentieel voor toegankelijkheid	Red		
		Urgent maar van iets lagere orde	Yellow		
		Minder urgent	Blue		
		Voldoet al	Green		
		Geen opmerking/geen prioriteit	White		
No	Onderwerp	no	Advies	Prioriteit	
	Op het plateau zelf ontbreekt een voorziening. Het zou heel mooi zijn wanneer de tafel en banken naar het plateau worden verplaatst (donker blauwe pijl). Door de ouderdom van deze voorziening zal verplaatsen lastig zijn.		22.2	<ul style="list-style-type: none"> Breng op het plateau één of twee banken aan (gele lijnen in bovenstaande afbeelding). 	Yellow
23.	Op het terrein staan voorzieningen om eenvoudig een boomhut te maken. Deze zijn niet bereikbaar voor mensen met loophulpmiddelen.		23.1	<ul style="list-style-type: none"> Breng één van deze boomhutten aan het eind van het nieuwe pad aan, zodat iedereen (ook volwassenen met loophulpmiddelen) mee kunnen genieten. 	Yellow
Informatievoorziening/website					
24.	Bij de Berkenplas zijn door de provincie 2 plattegronden aangebracht op enige afstand van het rolstoeltoegankelijke pad. Door de afstand zijn deze borden vanuit de rolstoel en voor iemand met een rollator niet te lezen.		24.1	<ul style="list-style-type: none"> Overleg met de provincie of deze borden verplaatst kunnen worden direct langs het pad zodat deze ook vanuit een rolstoel bekeken en gelezen kunnen worden. 	Red

( ) = geeft locatie op de plattegrond aan.		Essentieel voor toegankelijkheid		Prioriteit
		Urgent maar van iets lagere orde		
		Minder urgent		
		Voldoet al		
		Geen opmerking/geen prioriteit		
No	Onderwerp	no	Advies	
	De leesbaarheid van een aantal teksten op de bovenstaande plattegronden is slecht. Er is te weinig contrast tussen de witte letters en de lichtblauwe achtergrond.	24.2	<ul style="list-style-type: none"> Stel de provincie op de hoogte dat deze vormgeving en lay-out ongeschikt is voor mensen met een visuele beperking, waaronder veel ouderen. 	
	Wanneer de rolstoeltoegankelijke wandeling gereed is en wanneer de speelvoorziening bereikbaar is zou dit op deze borden moeten worden aangegeven.	24.3	<ul style="list-style-type: none"> Overleg met de provincie van deze borden dat de informatie op de borden geüpdate wordt. 	
25.	Bij de Berkenplas is een grote plattegrond (eigendom van de pachter). Door de afstand tot het pad is dit bord vanuit de rolstoel en voor iemand met een rollator niet te lezen. 	25.1	<ul style="list-style-type: none"> Overleg met de pachter dat dit bord verplaatst wordt of zorg dat het pad op dit bord aansluit zodat deze plattegrond vanuit een rolstoel bekeken en gelezen kan worden. 	
26.	Schiermonnikoog is een eiland voor met name wandellaars. Voor mensen met een loopbeperking is het fijn wanneer zij zich thuis kunnen voorbereiden op de mogelijkheden die de wandelpaden hen bieden. Daarvoor is een goede kaart waarop toegankelijke wandelpaden en de halfverharde en verharde paden staan van belang.	26.1	<ul style="list-style-type: none"> Stel via het internet een kaart beschikbaar met toegankelijke wandelpaden en de halfverharde en verharde paden. 	